

Az Internet, mint az alternatív¹ nyelvhasználat új fóruma

A rendszerváltás óta tömegével jelennek meg az írott sajtóban, a médiában és a könyvpiacra különböző délibábos „nyelvhasználatok” (sokszor egymásnak is ellentmondva), a művelt nagyközönség számára is nehéz eligazodni a hatalmas anyagban. A közszolgálati televízióban jól megfér egymás mellett a sumér–magyar nyelvrokonság gondolata (vasárnap délelőtti időpontban) és legközelebbi nyelvrokonaink, a hantik éltéről szóló film (hétköznap késő esti időpontban). E rokonságkutatás célja a romantika törekvéseivel ellentétben nem a nemzet létjogosultságának, önállóságának bizonyítása. Az alternatív elméletek nem ezt, hanem különös dicsőségünket, a világban betöltött sajátos szerepünket igyekeznek sajátos eszközeikkel bizonyítani. Ezek a „délibábos nyelvhasználatok” a nemzeti identitást, illetve a nemzettudatot dicsőségessé, magabiztossá varázsolják.²

A harcot felvenni ellenük „hagyományos eszközökkel” nem lehet. Ezek az elméletek a tudomány eszközeivel nem nagyon cáfolhatók,³ mivel maguk sem tudományosak. Nem az a cél, hogy bebizonyítsuk, a magyar és a török, sumér, egyiptomi, ujjur, japán, etruszk, hun stb. nép nem rokon egymással, hanem elsősorban a „délibábosok” által alkalmazott módszert, érv- és szimbólumrendszert kell megvizsgálni, elemezni.

Az alternatív őstörténeti nézetek speciális megjelenési helye az Internet.

A fiatalság körében egyre inkább hódít az Internet használata, s nem mindegy, hogy milyen arányban találkozhat ott tudományos és áltudományos nézetekkel.

„Az áltudományos nézetek egy-egy szekta körén belül maradvá ártalmatlanok, ám onnan kilépve, szélesebb körben elterjedve a magyar azonosságtudatot veszélyeztetik.”⁴

Dolgozatomban az Interneten megjelenő alternatív őstörténeti nézeteket⁵ vetem össze az írott sajtóban, könyvkiadásban a rendszerváltás után megjelent művekkel. Azt vizsgálom, hogy módszereik, érvelésrendszerük, szimbólumaik mennyiben különböznek egymástól.

Az Interneten megjelenő szövegeket két szempontból is sajátosnak tartom.

A szövegek egyik sajátossága az, hogy mivel mindenki csak felhasználói nevével szerepel, ezért ezek a vélemények nagyon szubjektívek, és időnként nem mentesek az indulatoktól sem. A

---

1 Szerencsésebbnek tartom ezt a kifejezést, mint a „dilettáns”, „csodabogár”, „áltudományos”, „műkedvelő” stb. kifejezéseket, mert a jelző megválasztása előítéletnek tűnhet.

2 L. Kiszely művének alcímét „Mit adott a magyarság a világnak?”

3 Bár meg lehet próbálni, mint pl. Rédei 1998., de az az érzésem, hogy ez a mű nincs hatással az érintettekhez. A könyv elsősorban a művelt nagyközönség számára próbál eligazítást adni, a „nyelvrokonítók” véleményét nem befolyásolja.

4 Rédei 1998. 110.

5 Bár ezeken a fórumokon megjelennek a „finngor tábor híveinek” hozzászólásai is, azokkal most nem foglalkozom.

finnugor és más alternatív elméletet hirdetőik teljesen szabadon, minden kötöttség nélkül vitatkozhatnak egymással.

A szövegek másik sajátosságát az internetezők speciális összetétele adja. Ők nem szakértők, nem a finnugor vagy más elmélet szerzői, még csak nem is nyelvtörténetileg képzett emberek (erre sokszor hivatkoznak is), hanem csupán olyan fiatalok, akiket érdekel népünk és nyelvünk eredete, és írásaikban saját olvasmányélményeiket fogalmazzák meg.

E hozzászólások alapján azonban megfigyelhető, hogy miként válnak a tudományos és áltudományos nézetek a hétköznapi tudás részévé (igaz, esetünkben csak egy speciális felhasználói kör számára). A hozzászólók, a vitázók az alternatív őstörténetek saját, egyéni értelmezését adják át egymásnak.

A tudományos írásmű egyik alapvető kritériuma a szakirodalom használata és az ellenőrizhető forrásmegjelölés. Az alternatív őstörténeti írások gyakran elfeledkeznek erről, elméleteiket és adataikat forrásmegjelölés nélkül közlik. Gyakran hivatkoznak egymás tudományos kutatásaira, vagy ellenőrizhetetlen, nem hozzáférhető (esetleg nem is létező) forrásokra. A hivatkozások pontos leőhelymegadás nélkül történnek, az idézetek általában szövegösszefüggésükből kiragadottak. Az Interneten megjelent vélemények általában ezekre az alternatív őstörténeti munkákra hivatkoznak.

Az alternatív őstörténeti munkák érvelésmódja sajátos. A hivatalos tudomány álláspontját azzal semmisítik meg, hogy azt a mindenkori politika és hatalom kiszolgálásának, nem pedig hiteles kutatási eredménynek tartják. Az elutasításon kívül nem foglalkoznak szisztematikus, módszeres bírálattal. Általában egyetlen tudományterületet sem kritizálnak. A finnugor összehasonlító nyelvtudomány szabályosnak minősített hangmegfeleléseit a véletlennek tulajdonítják. E munkák közös jellemzője, hogy hitelességüket az üldöztetés, elnyomtatás, az elhallgattatás helyzetéből kívánják elérni. Egy ködös, de körvonalazható ellenségképpel szemben fogalmazzák meg magukat (ellenségeik a finnugor nyelvészek, az MTA, a Habsburgok és a kommunisták...)

Az Interneten megjelent hozzászólások is nagy hangsúlyt fektetnek erre.

„A hazai szakembereknek nem érdekük az igazság napvilágra kerülése, amíg kenyérkeresetük függ tőle.”⁶

„Az egész finnugor elméletet a XVIII. sz. második felében a bécsi udvarban találták ki.”⁷

„Miután a magyarok valódi történelmét tartalmazó könyveket a keresztény papság és csatlósaiak elégették, új történelmet írtak nekünk. Ennek része a Sajnovics atya féle finnugor elmélet.”⁸

„Őstörténet kutatóinknak az elmúlt 150 esztendőben a rovásírással sem volt szabad foglalkozniuk, hiszen mekkora „blamázs” lett volna Európa „kultúrnépei” számára, ha kitudódik, hogy a görög és római írás mellett egyedül a magyarságnak volt kulturált írásbelisége, amely ráadásul az említetteknél sokkal ősbibb.”⁹

A nyelvtörténet a magyarok és a magyar nyelv rokonainak kérdésében alapvető jelentőségű. A nyelvrokonság azonban nem feltétlenül jelenti a népcsoportok közös eredetét (pl. bolgárok). Az alternatív őstörténeti munkák általában a nyelvek közötti rokonságot azonosítják a népek rokonságával. Néha felvetik a nyelvcsere lehetőségét is, de nem tudni, mikor és hol történt mindez, és sokszor az sem világos, hogy melyik nyelvet melyikre cserélték le. A nyelvtörténeti

6 Körözött, Internet, 2000. 11. 10.

7 Irbisz, Internet, 2001. 05. 15.

8 Omega, Internet, 2000. 05. 08.

9 Csekk, Internet, 2000. 05. 08.

kutatások a nyelvrokonság vizsgálatakor nemcsak két nyelv nyelvészeti összehasonlítását végzik, hanem lehetőleg több feltételezett nyelvre végzik el ugyanazokat a vizsgálatokat.

Az alternatív őstörténeti művek általában két nyelvet hasonlítanak, a magyart és egy másik nyelvet. Nem használnak szisztematikus, több nyelv elemzése alapján létrehozott alapszabályrendszereket. A nyelvrokonság-kutatók, elsősorban a finnugor nyelvrokonsággal foglalkozó tudósok szakértelmét, kutatási eredményeit egyértelműen elutasítják anélkül, hogy véleményüket alátámasztanák. Nyelvhasználati módszereik nagyon gyakran a mai magyar nyelv szókincsének, és egy másik, akár napjainkra kihalt ókori nyelv szavainak összevetése. Nagyon gyakran teljesen hiányzik a diakrón szemlélet a nyelvhasználatukban. Még a magyar nyelv középkori állapotáig is ritkán nyúlnak vissza (amely pedig nemcsak hangtanilag, hanem jelentésánál is fontos). A magyarral rokonított másik nyelv történetét sem veszik figyelembe, tehát nemcsak a finnugor nyelvészek, hanem a többi nyelvtörténész véleményét is elutasítják. A kiválasztott nyelv adatainak forrását nem adják meg. Az Interneten megjelenő hozzászólásokra ugyanaz jellemző, mint az alternatív őstörténeti munkákra. Ez nem véletlen, hiszen azokból dolgoznak, idéznek, sokszor több oldalon keresztül. Néha sajátosan egyéni etimológiákat is olvashatunk, melyek a 19. századi „déliabos” nyelvhasználatok színvonalát tükrözik.

„Hamburgot Attila alapította. A HAMM azt jelenti, bekapni. KUBA szigete úgy néz ki, mint a KAPA (...), Olaszország APULLA része egy pulihoz hasonlít”.¹⁰

„A Fekete-tengert a magyar népek azért nevezték el FIAKETTŐ (Fekete) tengernek, mert két fia van: az Azovi és a Márvány-tenger”.¹¹

Az Interneten a laikus közbeszólók a finnugor szót következetesen egy nyelv értelemben használják, s emiatt utasítják el.

„(...) *Mi az a finnugor? Ilyen nép, nyelv nem volt. Ha igen, ki bizonyította ezt?*”¹²

„(...) *a finnugor nép nem létezik. Ilyen nyelv nem volt, ilyen ország nincs, és ilyen nemzet sincs. Ha ez egy valódi nép lenne, akkor geneetikája, kultúrája, emlékei lennének. Az egész elmélet totálisan légből kapott.*”¹³

„A TAMANA önmagát magyarázza (...) *Amikor ugyanis a népek vándorolnak, mindig a szűzfoglalónak van joga a terület elnevezésére. Várom azokat a finnugor neveket, amelyek beborították a világot. A régészeti leletek: érdekes, hogy a leletek díszítő elemei magyarok, hisz a magyar népnév olvasható ki belőlük kép és rovásírásban. Még egyet sem találtak finnugor felirattal.*”¹⁴

A néprajz területét akkor érintik az alternatív elméletek, amikor egyrészt idegen népek tárgyi néprajzi, másrészt folklórelemeit kívánják a magyar kultúrával összefüggésbe hozni. Ezek az elméletek nem veszik figyelembe, hogy azon magyar néprajzi tárgyak, amelyek ma a magyar kultúra szimbólumainak számítanak, nem tartoznak a magyarság kultúrájához a kezdetek óta. Azt sem veszik figyelembe, hogy egy-egy idegen kultúra hasonlóképpen értelmezett tárgyai szintén nem lehetnek minden esetben a kérdéses kultúra legősibb elemei. Két tárgyat több száz évre visszamenően jelenkori formai hasonlóság alapján egyenlővé tenni tudományos szempont-

---

10 Omega, Internet, 2001. 02. 13.

11 Omega, Internet, 2001. 02. 14.

12 Omega, Internet, 2001. 02. 20.

13 Omega, Internet, 2001. 07. 16.

14 Omega, Internet, 2001. 02. 13.

ból elfogadhatatlan¹⁵ (kalocsai, sárközi hímzés, festett tulipános láda, székely kapu és idegen „párhuzamai”).

A folklórról ugyanez mondható el. Az Interneten megjelenő hozzászólások is hangsúlyozzák a nyelvészetten kívül a néprajz, antropológia, régészet stb. fontosságát, s bár részletesen nem fejtik ki álláspontjukat, de a hozzászólásokból kitűnik, hogy ismerik Kiszely István munkáit.

„Az újabb és legújabb kutatási eredmények egyre inkább ellentmondanak a kizárólagos finnugrisztika nézeteinek. Nem illenek a finnugor szemlélet »képébe« – többek közt, és a teljesség igénye nélkül – a más irányba mutató néprajzi párhuzamok, a régi magyar temetkezési szokások, az ősi hitvilágunk és hiedelemvilágunk számos fennmaradt lényeges eleme. Más jellegűek gasztronómiai párhuzamaink (...) az antropológiai és vérvizsgálatok (...) a magyar népzene.”¹⁶

„Régészeti leleteink, vérmérsékletünk, az eddigi összes vércsoport-kutatás eredménye, és számos történeti, sőt nyelvi(!) emlék is nyilvánvalóvá teszi, hogy semmi közünk nincs a finnugor népekhez. Ezt állítólág a magyar finnugor nyelvészek is beismerik. De csak négy szemközt...”¹⁷

A rendszerváltás utáni Magyarország egyik legfontosabb feladata volt a nemzeti jelképek megeremtése, esetleg újratemtése, s ezáltal a nemzeti identitás megerősítése (pl. koronás címer, a kereszt mint a keresztény Magyarország szimbóluma, a népi kultúra felértékelődése). Az alternatív őstörténeti munkák gyakran a magyar kultúra nemzeti szimbólumainak tekintett elemeit tekintik a rokonság bizonyítékának. Ilyen szimbólumok például nemzeti jelképeink: csodaszarvas, turulmadár, ló; ételeink: paprikás, pörkölt, gulyás; zene: pentatónia; díszítőelemek: tulipán, inda; népi hímzések motívumai: kalocsai, sárközi – amelyek a magyar kultúra ősiségét hivatottak jelképezni. A szimbólumokkal kapcsolatban nem veszik észre, hogy azok nem honfoglalás előtti, hanem későbbi fejlődés eredményei (néhányike egy-kétszáz éves csupán), valamint azt sem, hogy a formai vagy használatbeli azonosság önmagában nem jelent sem tárgyi, sem nyelvi szinten azonosságot, közös eredetet.

Az alternatív őstörténeti művek a „halzsíros atyafiságot” (a finnugor rokonságot) elvetve olyan népekkel hozza kapcsolatba a magyarságot, amelyek az emberiség egyetemes történelmében jelentős kulturális örökséget hagytak hátra.

„(...) a finnugor rokonságot ránk erőltették, hogy elfelejtsük dicső múltunkat, és meghunyászkodjunk, hiszen csak amolyan halászó-vadászó-gyűjtögető nép volnánk.”¹⁸

„A finnugor elmélet nagyon gyenge lábakon áll, sőt azt lehet mondani, hogy nem sok köze van a valósághoz. Néhány nyilvánvalóan triviális ellentmondás:

a finnugor népek egyike sem volt lovas nép, a finnugor népek egyike sem lépett fel a történelem során hódítóként, a finnugor népek egyike sem vándorolt történelme során déli irányba. Alarendelt szerepük miatt ezzel szemben kevésbé értékes területekre szorultak, vagyis ősi lakhelyükhöz képest északi irányba, a sarkkör felé.”¹⁹

---

15 A tárgyi néprajz szimbólumai közül a pörkölttel és gulyással kapcsolatban l. Kisbán, 1996.

16 Zöldfehér, Internet, 2001. 03. 21.

17 Omega, Internet, 2000. 09. 19.

18 Djurant, Internet, 2001. 07. 16.

19 Leon, Internet, 2000. 11. 25.

„A magunk ősei között suméereket, majákat kell említeni. (...) És különben is, a magyarok nem halszagú nyápicok, hanem forróvérű, barna hajú, barna szemű emberek voltak.”²⁰

Ezeknek az írásoknak az a céljuk, hogy egy-egy ilyen népet azonosítsanak a magyarsággal vagy szoros rokoni kapcsolatba hozzák vele. Ezek révén a magyarok ősei lesznek a sumérok, egyiptomiak, maják, japánok, ujjurok, hunok, törökök stb. Azokat a kulturális értékeket, amelyeket ezek a népek teremtettek, a magyarság tulajdonának és ősi hagyatékának tekintik. Mindezek révén a mai magyarok olyan dicsőséges múltat és évezredek hagyományát mondhatnak magukénak, amely megkülönböztetett szerepet ad nekik az összes ma élő nép között.

Vannak olyan elméletek is, amelyek az egész emberi kultúra gyökerének és megteremtőjének a magyarokat tekintik.

„A magyar nyelv eredete nagyon messzire megy vissza. Rendkívül különleges módon fejlődött, és struktúrája visszanyúlik arra az időre, amikor még a jelenleg Európában beszélt nyelvek nem léteztek.”²¹

”A magyar nyelv ősnyelv. (...) A magyarság őse a magyarság, a magyar nyelv őse a magyar nyelv. Vannak kevert, pidginizálódott nyelvek. Ilyen az összes indogermán és sémi-hámi. És vannak ősnyelvek, mint például a magyar.”²²

Az alternatív őstörténetek a nemzeti identitást, illetve a nemzettudatot dicsőséges, magabiztossá varázsolják. A fényes nemzeti imidzs erősíti a nemzeti, a csoportos és az egyéni öntudatot is, erőt ad a hétköznapi problémák elviselésére, segít átvészelni az átmeneti korban élő emberek bizonytalanságát. Úgy akarják megváltoztatni a nemzeti önképet, hogy egy több ezer éves dicsőséges, büszke múlt megrajzolásával még az évszázados balsors, megvertség is áldozatértéket kapjon, az addig bukások sorozatának tekintett nemzeti múlt pozitív megítélést kaphat. Az alternatív őstörténetek tehát tekinthetők a nemzet ellennarratívájának is, hiszen a nemzeti történelemmel szemben kívánnak hatni és érvényesülni. Ezzel azonban megkérdőjeleznek minden eddigi tudást, kétségessé teszik az iskolában tanultakat, azt sugallják, hogy az általunk ismert történelem hamis értelmezés eredménye. Egyik oldalról tehát dicsőséges és magabiztos önképet sugallnak, másik oldalról azonban olyan országos és nemzetközi méretű összeesküvést feltételeznek, amely minden igaznak vélt dolgot megkérdőjelez. Tehát egyszerre teszi magabiztossá és ingatja meg olvasóit egész addigi életük során kialakított tudás- és értékrendjükben. E nézetek veszélyét ebben látom: olyan hamis nemzeti önképet dédelgetnek, amely, ha elfogadottá lesz, ha bekerül a médián, a közoktatáson keresztül közgondolkodásunkba, akkor a bizonytalan identitású nemzet könnyen válhat valóban nemzeti identitászavarban szenvedő nemzetté. Mégsem lehet megakadályozni e teóriák terjedését, a tiltással is csak az alternatív nézeteket igazolnánk.

Az internetes hozzászólásokból látszik, hogy az alternatív őstörténetek üzenete eljutott olvasóihoz. A magyarok sumér, egyiptomi, ujjur, maja stb eredete büszkeséggel tölti el azokat, akik magukénak vallják. A magyarság eddigi kulturális eredményeit, a magyar nyelvet magát egyszeri és megismételhetetlen csodaként fogják fel. Azok a hozzászólók, akik az egész világon kimutatják az egykori kultúrateremtő magyarság nyomait, felhívják olvasóik figyelmét arra is, hogy a világ ebben az elméletben egységes, koherens, logikus, könnyen felfejthető rendbe

---

20 Csőrike, Internet 2001. 01. 19.

21 Csőrike, Internet, 2001. 01. 27.

22 Dtomi, Internet, 2002. 04. 11.

szerveződik. Az pedig, aki ezt a rendszert átlátja, magabiztosan mozog az emberiség különböző területein, mert tudja, hogy mindenhol otthon jár, mindenhol a magyar kultúra nyomát látja.

Az internetes vélemények tehát egyértelműen tükrözik az alternatív elméletek identitást és nemzettudatot, nemzeti büszkeséget erősítő hatását. Ezek az emberek saját megítélésük szerint egy olyan titkos tudás birtokosai, amelyet mindenkivel szeretnének megismertetni. Ugyanakkor folyamatosan felhívják a figyelmet a finnugor nyelvészek, az Akadémia, a politika ellenérdekeire.

„A finn-ugor származás elsősorban nemzet-romboló. Míg a sumér nemzet építő. (...) A finn-ugor eredet tanítása és terjesztése a magyar nemzet teljes pusztulásához vezet. Aki ezt hirdeti és ehhez ragaszkodik, az a magyar nemzet pusztulásán fáradozik”²³

Mi hát a teendő? Nem fölényes cáfolatukra, nevétségessé tételükre van szükség, hanem nyilvános vitákra, párbeszédre. A nyilvánosság kapcsán érdemes elgondolkodni azon, hogy a hivatalos és az alternatív őstörténeti elméletek kommunikációja a nyilvánosság mely közegeiben mozog. Általában elmondható, hogy e két kommunikáció nem találkozik egymással. Azokon a fórumokon, ahol megjelenik valamelyik, ott nem jelenik meg a másik. Ténylegesen nem ütköznek meg és nem vitatkoznak egymással. Ugyanakkor az is elmondható, hogy egyik oldal sem kritizálja tételesen és módszeresen a másikat. Mind a hivatalos, mind az alternatív szemléletű művekben az egymást kritizáló megjegyzések nem tartalmaznak szisztematikusan végigvitt vitákat, érveket és ellenérveket.²⁴

Végezetül talán érdemes elgondolkodnunk az egyik hozzászóláson:

„Ahogy én látom, nincs egyetlen közérthető, de mégis alapos és részletes ismertetése a finnugor elméleteknek. Én csak nyelvészeti szakkönyvekről és cikkekről tudok, melyek alkalmatlanok e célra.”²⁵

Sajnos, ez utóbbival egyetérthetünk, sőt kiegészíthetjük azzal, hogy nincs igazán közérthető, a laikusok számára is érthető munka az alternatív őstörténetek cáfolatára, ami van,²⁶ az túl szakmai, túl tudományos.

Bibliográfia

- GYÖRGYDEÁK Anita 2001: Az alternatív magyar őstörténetek történelmi és társadalmi háttere Magyarországon. Szakdolgozat
- FÖLDESI Margit 1985: A múlt (Kiszely Istvánról). Magyar Hírlap. 1985. dec. 14.
- FÜSTÖS László – SZAKOLCZAY Árpád 1994: Értékek változásai Magyarországon 1978–1993. Szociológiai Szemle. 57–91.
- ILKEI Csaba 1987: Újgurok földjén. Képes Újság 1987/47.
- KISBÁN 1996: . Budapest
- KISZELY István 1996: A magyarság őstörténete. Budapest

---

23 Zöldfehér, Internet, 2000. 11. 09.

24 Ez alól kivétel Rédei 1988 műve

25 Dubois, Internet, 2001.05.17.

26 Gondolok itt Rédei 1998 művére

RÉDEI Károly 1998: Őstörténetünk kérdései. Budapest

SZŰCS Jenő 1997: A magyar őstörténet kialakulása. Budapest 371–394.

ZIKA Klára 1988: Ujgúr rokonság? Magyar Hírek 1/12–13.

Az Interneten az alábbi helyeken található meg a hivatkozások:

www.forum.index.hu/forum (*Politika* fórumán belül a *Sumér–magyar nyelvazonosság* topik)

www.forum.origo.hu/forum (*Tudomány* fórumán belül a *Sumér–magyar nyelvrokonság* topik)

<http://torzsasztal.hu/forum> (*Index Vallás, Filozófia* fórumán belül *Valóban finnugorok vagyunk vagy mégse?* topik)